

7. Губін, К.Г. Випадкова та систематична експлуатація в Україні [Текст] / К.Г. Губін // *Бизнес Информ.* – 2009. – №9 (371). – С. 56–62.
8. Губін, К.Г. Протидія експлуатації в Україні: з чим і як боротися [Текст] / К.Г. Губін // *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право.* – 2010. – №1. – С. 52–63.
9. Бузгалин, А.В. Эксплуатация творческой деятельности: интеллектуальная рента как [превратная] форма присвоения капиталом всеобщего культурного богатства [Текст] / А.В. Бузгалин // *Альтернативы.* – 2011. – № 4. – С. 4–28.
10. Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз [Текст]: монографія / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, Т.М. Камінська та ін.; за ред. Л.С. Шевченко. – Х.: Право, 2010. – 448 с.

УДК 336.77.01

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКУ

К.е.н., доц. К.М. Азізова, к.е.н., доц. Є.О. Полтавська
Харківський національний економічний університет, Харків
Рецензенти: д.е.н., проф. ХНЕУ О.М. Колодізєв;
д.е.н., проф. ХНЕУ І.П. Отенко

В статті розглянуто та проаналізовано існуючі підходи до управління проблемним кредитами банків та розкрито їхню сутність. Розглянуто методи управління проблемними кредитами банків, які виділяють різні вчені. В результаті теоретичного аналізу було виведено, що в своїх роботах вчені виділяють такі методи управління проблемними кредитами, як реабілітацію, ліквідацію, реструктуризацію, а також внутрішньобанківські методи, які передбачають раннє реагування ризик-менеджерів на погіршення обслуговування позичальником кредитів і включають в себе реабілітацію кредитної заборгованості та відновлення можливості позичальниками генерувати грошовий потік для обслуговування кредитів та зовнішні методи, серед яких: передача проблемних кредитів в управління третій особі (колектору) без оптимізації балансу банку, передача / продаж проблемних кредитів фінансовій компанії на засадах оптимізації балансу, продаж проблемних кредитів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу, здійснення сек'юритизації кредитів та інші методи. Розглянувши підходи даних вчених автори прийшли до висновку, що банки у процесі роботи з проблемними кредитами можуть застосовувати два основні методи управління – реабілітацію і ліквідацію, а реструктуризація, яку виділяють деякі вчені, входить до складу етапів реабілітації, а також те, що дані методи відносяться до внутрішньобанківських методів. Зовнішні ж методи застосовуються у випадку неефективності превентивного внутрішньобанківського управління.

Ключові слова: проблемний кредит, банк, позичальник, ліквідація, реабілітація, реструктуризація.

В статье рассмотрены и проанализированы существующие подходы к управлению проблемными кредитами банков и раскрыта их сущность. Рассмотрены методы управления проблемными кредитами банков, которые выделяют ученые. В результате теоретического анализа было выведено, что в своих работах ученые выделяют такие методы управления проблемными креди-

тами, как реабилитацию, ликвидацию, реструктуризацию, а также внутрибанковские методы, которые предусматривают раннее реагирование риск-менеджеров на ухудшение обслуживания заемщиком и включают у себя реабилитацию кредитной задолженности и возобновление возможности заемщиками генерировать денежный поток для обслуживания кредитов, и внешние методы, среди которых: передача проблемных кредитов в управление третьему лицу (коллектору) без оптимизации баланса банка, передача / продажа проблемных кредитов финансовой компании на основе оптимизации баланса, продажа проблемных кредитов несвязанной финансовой компании на условиях факторинга, осуществление секьюритизации кредитов, и другие методы. Рассмотрев подходы ученых, авторы пришли к выводу, что банки в процессе работы с проблемными кредитами могут применять два основных метода управления – реабилитацию и ликвидацию, а реструктуризация, которую выделяют некоторые ученые, входит в состав этапов реабилитации, а также данные методы относятся к внутрибанковским методам. Внешние же методы применяются в случае неэффективности превентивного внутрибанковского управления.

Ключевые слова: проблемный кредит, банк, заёмщик, ликвидация, реабилитация, реструктуризация.

In the article existing approaches to the management of soured loans are defined and their essence is developed. The methods of soured loans management developed by different authors are considered. As a result of theoretical analysis it was proved that the scientists define such methods of soured loans management as rehabilitation, liquidation, restructuring, as well as internal banking methods, which provide an early response of risk managers to depreciation of services by the borrower and include rehabilitation of loan debt, renewal of borrower's opportunities to generate cash-flow for client services, and external methods, among which the main are: on lending, loan sale to collector without balance optimization, loan sale to financial company basing on balance optimization, loan sale to unrelated financial company on terms of factoring, securitization of loans and other methods.

On the base of these approaches, the conclusion was made that when working with soured loans banks can use two main methods of management – rehabilitation and liquidation, and restructuring is distinguished by some scientists as an element of rehabilitation, and these methods are the part of internal bank methods. External methods are used in case of inefficiency of proactive internal bank management.

Keywords: soured loan, bank, borrower, liquidation, rehabilitation, restructuring.

Ефективність діяльності банку у сфері кредитування визначається дохідністю кредитного портфеля та прийнятим банком рівнем кредитного ризику, недооцінка якого може призвести до погіршення якості кредитного портфеля банку внаслідок виникнення проблемної кредитної заборгованості. Така ситуація здійснює негативний вплив на фінансові результати діяльності банків, створює певні труднощі для кредиторів і позичальників, ускладнює менеджмент банку, знижує довіру населення до банківської системи та стримує відновлення кредитування реального сектора економіки України. Проблема неповернення банківських кредитів та зрос-

тання обсягів проблемної кредитної заборгованості пов'язана не лише зі зміною зовнішніх умов функціонування банківської системи України – наслідками світової фінансової кризи, – а й недосконалістю методів боротьби з проблемними кредитами, що використовуються, неадекватною оцінкою параметрів кредитів, недостатнім використанням інструментів та механізмів випереджаючого виявлення проблемних кредитів.

Саме тому в сучасних умовах виникає необхідність не лише зменшити частку проблемних кредитів у структурі кредитного портфеля, а й не допустити їхнього виникнення в майбутньому для забезпечення фінансової

стійкості та надійності банку. Отже, розробка ефективних механізмів роботи з проблемними кредитами банку на основі економічних та організаційних заходів на сьогодні є одним із найбільш важливих завдань банківської системи України.

Вирішенням питання по роботі з проблемними кредитами банку, а саме визначення причин виникнення та методів управління займається безліч вітчизняних та зарубіжних вчених, у тому числі А.Ю. Александров, О. Купчинова, О.І. Лаврушин, О.А. Нурзат, Є.М. Поздняков, В. Снежко, І.Ю. Тарануха, Є.П. Шустова. Значний внесок у дослідження даного питання зробили також О.Б. Афанасьєва, Л.О. Гаряга, Р.А. Герасименко, Є.П. Гуртова, В.Л. Кльоба, В.П. Марчук, Н.В. Наріжна, І. Осадчий, Л. Прийдун, у працях яких пропонуються шляхи вирішення проблеми неповернення банківських кредитів з урахуванням викликів кризового та посткризового стану світової економіки.

Однак, незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вищезазначеними та іншими вченими, теоретичні та практичні аспекти, пов'язані з вивченням організації роботи банків з проблемними кредитами, досі залишаються недостатньо розробленими. Саме це й зумовило вибір теми дослідження та свідчить про його актуальність.

Метою статті є дослідження та узагальнення внутрішньобанківських методів управління проблемними кредитами, які передбачають раннє реагування ризик-менеджерів на погіршення обслуговування позичальником кредитів.

Враховуючи важливість своєчасного вирішення проблем зростання негативного впливу проблемної заборгованості банків на стійкість та надійність банківської системи, доцільно дослідити досвід управління проблемними кредитами в Україні. Розглянемо

методи управління проблемними кредитами банків, які виділяють різні вчені. Так, З.М. Карасьова [1, с. 37], Л.І. Олятикіна [2, с. 96], Л.О. Примостка [3, с. 192] та О.В. Хмеленко [4, с. 135] у своїх роботах розглядають два основні методи управління проблемними кредитами, а саме реабілітацію та ліквідацію. М.Г. Дмитренко [5, с. 260], А.О. Єпіфанов [6, с. 284], О.А. Криклій [7, с. 42] та Є.М. Поздняков [8, с. 349] також виділяють такий метод управління як ліквідація, а також реструктуризацію. Л. Слобода [9, с. 48-49] та І. Осадчий [10, с. 41] розглядають внутрішньобанківські методи управління проблемними кредитами, які передбачають раннє реагування ризик-менеджерів на погіршення обслуговування позичальником кредитів і включають в себе реабілітацію кредитної заборгованості та відновлення можливості позичальниками генерувати грошовий потік для обслуговування кредитів, та зовнішні методи, серед яких: передача проблемних кредитів в управління третій особі (колектору) без оптимізації балансу банку, передача / продаж проблемних кредитів фінансовій компанії на засадах оптимізації балансу, продаж проблемних кредитів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу, здійснення сек'юритизації кредитів та інші методи. Н.В. Наріжна [11, с. 146] пропонує такі основні напрями в організації роботи з проблемною заборгованістю:

- 1) залучення банком субординованого боргу;
- 2) звільнення балансу банків від тягара проблемних активів за рахунок переуступки прав позикової заборгованості (з урахуванням наявних прострочених активів) на користь інших установ;

3) реструктуризація кредитів.

Ж. Довгань [12, с. 54] вважає, що до основних методів роботи з проблемною заборгованістю належать:

1) реструктуризація боргу за різними критеріями, пошук найкращого варіанта, який підходить клієнтові;

2) розгляд платоспроможного довіреного клієнта (або ж третьої особи, яка зацікавлена в купівлі кредиту) з метою переоформлення на нього позики;

3) самостійний чи спільний продаж заставного майна.

Р.А. Герасименко [13, с. 14-15] до основних способів зниження простроченої та сумнівної кредитної заборгованості відносить такі: кредитні канікули; зниження рівня відсоткових ставок за кредитом; пролонгація кредиту; реструктуризація кредиту; конвертація валютного кредиту в гривневий; припинення кредитних відносин, спрямоване на погашення проблемної заборгованості шляхом використання відповідних норм права, що регулюють невиконання кредитних зобов'язань добровільним або примусовим способом:

- судове звернення на предмет застави;
- судове стягнення заборгованості боржника (за незабезпеченим кредитом) зі зверненням стягнення на його майно;

– дострокове погашення кредиту з припиненням договору шляхом передачі нерухомого майна кредиту в залік.

Розглянувши підходи даних авторів, зроблено висновок, що банки у процесі роботи з проблемними кредитами можуть застосовувати два основні методи управління – реабілітацію і ліквідацію, а реструктуризація, яку виділяють деякі вчені, входить до складу етапів реабілітації, а також те, що дані методи належать до внутрішньобанківських методів. Зовнішні ж методи застосовуються у випадку неефективності превентивного внутрішньобанківського управління.

Вибір методу в процесі управління приймається керівництвом банку залежно від конкретних обставин та результатів попереднього аналізу проблемного кредиту. Найприйнятнішим варіантом завжди вважається такий перегляд умов кредитної угоди, який надає і банку, і позичальнику шанс на поновлення нормальної діяльності. Однак при цьому варто пам'ятати про мету, яка полягає в максимізації ймовірності повного повернення коштів банку [4, с. 135].

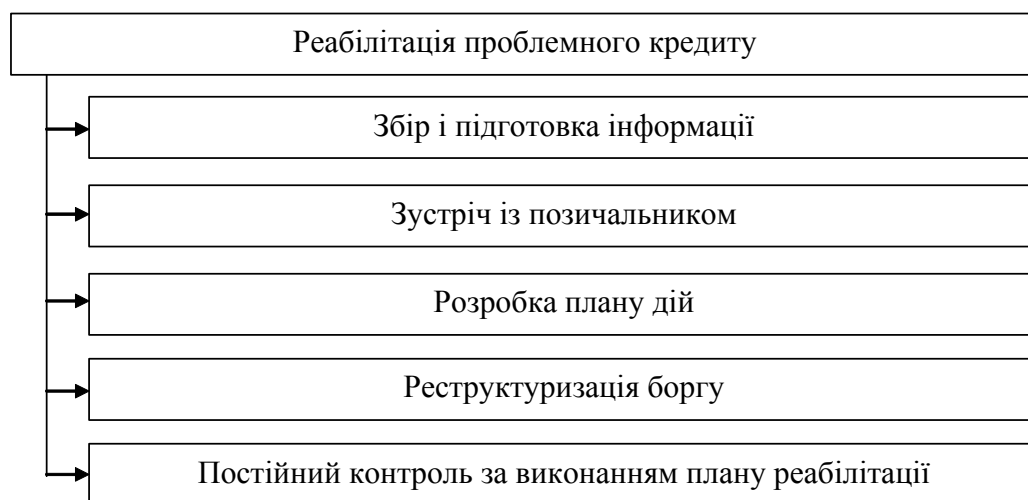


Рисунок 1 – Етапи реабілітації проблемного кредиту [розроблено авторами]

Спочатку розглянемо метод реабілітації, сутність якого полягає в розробці спільного з позичальником плану заходів щодо повернення кредиту [1, с. 37]. На основі аналізу на-

укової літератури [1, с. 37; 2, с. 97; 3, с. 193] було виявлено, що процес реабілітації проблемного кредиту складається з декількох етапів (рисунок 1).

Як видно з рисунка 1, реабілітація починається зі швидкого виявлення будь-яких проблем, пов'язаних з кредитом, і причин їхнього виникнення. Для цього вивчаються: податкові декларації; судові позови для виявлення того, чи існують у позичальника інші невикладені боргові зобов'язання; документація на заставу, особливо у випадках, коли є претензії, відмінні від претензій з боку банку [3, с. 193].

Наступним етапом є зустріч з проблемним позичальником та обговорення можливих варіантів розв'язання питання. У процесі бесіди виявляють, чи готовий позичальник до подальшого співробітництва з банком та прийняття кардинальних, іноді болісних рішень, а також чи існує потенційна фінансова і матеріальна база для успішного їх упровадження. Працівники банку оцінюють якість, компетентність та чесність керівництва компанії-боржника, відвідують підприємство і на місці оцінюють його майно та діяльність [2, с. 97].

Після визначення рівня ризику банку розробляється попередній план заходів з поліпшення роботи позичальника. Під час підготовки плану увага концентрується на аналізі структури балансу та складі грошових потоків, детально перевіряються активи, вивчаються можливості їхнього ефективного використання [3, с. 193].

План реабілітації кредиту може включати такі дії [4, с. 136]:

- введення системи контролю за запасами: скорочення або ліквідація надмірних запасів сировини, напівфабрикатів і готової продукції;
- прискорення стягнення дебіторської заборгованості;
- відкладення платежів за кредиторською заборгованістю за допомогою залучення до співробітництва інших кредиторів, включаючи державні організації;

– продаж застарілого обладнання, а також виробничих ліній, цехів, які не приносять прибутку;

– пошук нових можливостей на ринку або нових ринків;

– вирішення питання про збереження чи зміну структури й асортименту вироблюваної продукції;

– пошук додаткового акціонерного капіталу від дійсних акціонерів або залучення нових партнерів;

– пошук кандидатів для злиття з фінансово стійкою фірмою;

– зміни у структурі заборгованості, наприклад, подовження строків кредиту, отримання пільгових строків, обмін заборгованості на акціонерний капітал, коли банк стає співвласником компанії;

– повна чи часткова зміна керівництва компанії-позичальника або інші форми організаційної перебудови.

Експертам банку слід оцінити суму коштів, необхідну для впровадження плану реабілітації, оскільки банк часто самостійно фінансує ці заходи. Поставлені завдання вирішуються під керівництвом і контролем кредитного інспектора банку чи групи спеціалістів [3, с. 194].

Проте іноді цього буває недостатньо, коли менеджмент компанії-боржника показує свою неспроможність керувати в екстремальних умовах. Якщо банк зацікавлений у порятунку кредиту та самого позичальника, то він може змінити керівництво і залучити спеціальну групу висококваліфікованих менеджерів, підготовлених до роботи в екстремальних умовах [4, с.137].

На наступному етапі приймається рішення про стягнення або реструктуризацію проблемного кредиту. Варто зазначити, що найприйнятнішим варіантом завжди вважається такий перегляд умов кредитного договору,

який надає і банку, і позичальнику шанс на відновлення нормальної діяльності. Але при цьому потрібно пам'ятати мету, яка полягає в максимізації ймовірності повного повернення коштів, наданих банком [3, с. 194].

На рішення про стягнення або реструктуризацію проблемного кредиту можуть вплинути такі фактори [14, с. 25]:

- наявність інших кредиторів та розміри їхніх вимог до позичальника;
- реальна вартість бізнесу позичальника, включаючи вартість та ліквідність його активів, переданих банку під заставу;
- взаємозв'язок даного позичальника з іншими клієнтами банку;
- соціальна значущість позичальника;
- перспективи розвитку бізнесу позичальника в найближчому майбутньому;

– можливість продажу бізнесу позичальника або залучення нових стратегічних інвесторів.

Спочатку розглянемо реструктуризацію проблемного кредиту, сутність якої полягає в тому, що кредитор та позичальник змінюють умови користування кредитом та погашення заборгованості за ним, коректують та доповнюють умови забезпечення повернення кредиту, вносячи відповідні зміни та доповнення в кредитний договір та договір застави [13, с. 15].

В банківській практиці виокремлюють два види реструктуризації проблемної кредитної заборгованості, які відрізняються можливими причинами виникнення та цілями банку [15, с. 391], що наведено на рисунку 2.



Рисунок 2 – Види реструктуризації кредитної заборгованості [15]

Таблиця 1 – Характеристика способів реструктуризації кредитної заборгованості банків

| Способи реструктуризації | Характеристика способу |
|--------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | 2 |
| 1. Пролонгація кредиту | Перенесення кінцевого терміну погашення за кредитним зобов'язанням на пізніші терміни |
| 2. Кредитні канікули | Позбавлення боржника від виплати тіла кредиту на певний строк (6-9 місяців) з подальшим рівномірним розподілом суми на строк, що залишився, без зміни терміну користування кредитними коштами |
| 3. Конверсія | Переведення залишкової суми кредиту в національну валюту за поточним курсом до закінчення терміну, передбаченого кредитною угодою |
| 4. Тимчасове зниження відсоткової кредитної ставки | Зниження розміру відсоткової ставки (у межах 1 – 3 п. п.) на певний строк (зазвичай на кілька місяців) за умови, що позичальник достроково погашає більшу частину кредиту або додатково надає ліквідне забезпечення |
| 5. Капіталізація заборгованості за кредитом | Переведення простроченого боргу в строковий кредит; розробка нового графіку виплат |
| 6. Зміна схеми нарахування відсотків | Зміна схеми погашення боргу з класичної, за якої сума платежів за кредитом із часом зменшується, на анuitетну, яка передбачає погашення заборгованості рівними частинами протягом усього строку кредитування, або навпаки |
| 7. Скасування пені та штрафних санкцій | Списання всієї суми нарахованої пені або штрафу при виникненні прострочення за боргом |
| 8. Додаткове фінансування (наприклад, на завершальній стадії інвестиційного проекту) | Повне рефінансування залишкової і простроченої заборгованості за кредитом зі встановленням нового графіка погашення. В цьому випадку сума боргу збільшується на суму рефінансування, а розміри щомісячних платежів та збитків від реструктуризації розраховуються за вже розглянутими співвідношеннями |

[розроблено авторами]

Як видно з рисунка 2, реструктуризація кредитної заборгованості може бути комерційною, якщо метою банку є максимізація доходу від кредитної операції та збереження клієнта, та вимушеною, якщо банк прагне мінімізувати збиток від кредитної операції та скоротити термін ліквідації заборгованості.

На основі дослідження наукової літератури [16, с. 95; 15, с. 393; 9, с. 49] було виявлено, що банк може здійснювати реструктуризацію проблемної кредитної заборгованості за допомогою одного з викладених нижче способів або їх комбінації (таблиця 1).

У таблиці 1 зображено характеристику різних способів реструктуризації кредитної за-

боргованості, які можуть застосовувати банки. Однак на практиці вітчизні банки частіше використовують перші три способи.

У процесі реабілітації банк має враховувати не лише фінансовий стан позичальника, а й загальну економічну та політичну ситуацію у країні. Важко сподіватися на успішне завершення роботи з повернення кредиту в умовах кризового стану економіки країни. У такому разі керівництву банку слід розглянути всі розумні альтернативи повернення коштів, хоча б часткового. Інші можливості передбачають пошук додаткового забезпечення, використання гарантійних прав, перепродаж кредиту з дисконтом третій стороні. За наяв-

ності достатнього забезпечення реалізації права на заставу фактично залишається єдиною реальною можливістю повернення боргу [3, с. 194-195].

Протягом усього періоду реабілітації банку слід ретельно контролювати дії боржника і бути готовим у будь-який момент до кардинальної зміни попередньо прийнятих рішень і планів. Якщо ймовірність повернення кредиту становить менше 90-95%, тобто жоден з розглянутих вище заходів не дає реальної можливості повернення кредиту, то реабілітацію краще не розпочинати, а відразу почати процедуру ліквідації проблемного кредиту [3, с. 193].

Метод ліквідації означає повернення кредиту за допомогою використання заходів правового характеру, тобто стягнення заборгованості через звернення до суду, виконання судового рішення в користь банку або банкрутство позичальника [8, с. 349].

Однак даний спосіб повернення простроченої кредитної заборгованості розцінюються спеціалістами неоднозначно з наступних причин. До цілей банків не входить придбання непрофільних для них активів. У зв'язку з тим, що банкам заборонено займатися торговою діяльністю, реалізацію заставленого майна вони можуть здійснити лише через аукціони, а це пов'язано з певними додатковими витратами для банку. Більше того, реалізувати через аукціони заставлене майно вдається не завжди, так як інколи воно є неліквідним через ціну, яка встановлюється, виходячи з ціни його придбання, а не ринкової ціни, діючої на момент реалізації предмету застави, а вона, зазвичай, в теперішній час є нижчою (інколи значно) заявленої на продаж. Ситуація ускладнюється тим, що реалізація заставленого майна пов'язана з ризиком доведення права власності його нового власника [17, с. 85].

Ліквідація може бути спокійною або з ускладненнями, залежно від поведінки влас-

ників компанії та зовнішніх обставин. Компанію можливо ліквідувати продажем як діючого підприємства або через розподіл та продаж частинами. Іноді процес ліквідації триває досить довго, оскільки потребує відповідного судового рішення, створення ліквідаційної комісії, розгляду претензій усіх кредиторів та організації процесу продажу активів компанії. У деяких випадках банки повертають кошти лише через 2-3 роки [3, с. 195].

Ліквідація є останнім заходом з боку банку, який означає приховане визнання того факту, що банк припустився помилки, надавши кредит, і вчасно не вжив виправних заходів. У будь-якому разі проведення процедури ліквідації свого клієнта в цілому не поліпшує репутацію банку [3, с. 195].

На закінчення зазначимо, що як ліквідація, так і реабілітація є досить дорогими методами управління проблемними кредитами з точки зору часу, фінансових і трудових витрат, оплати юридичних послуг. Тому найкращою політикою з управління втратами за кредитними операціями є їхнє уникнення шляхом своєчасного аналізу позичальників, своєчасного виявлення проблем, застосування відповідних заходів, правильного підбору позичальників, хоча зрозуміло, що у реальному житті досягнути цього не завжди вдається [2, с. 98].

Таким чином, розкрито методи організації роботи банків з проблемними кредитами, основними з яких є реабілітація і ліквідація. Однак всі вони є досить дорогими з точки зору часу, фінансових і трудових витрат, оплати юридичних послуг. Тому найкращою політикою з управління втратами за кредитними операціями є їхнє уникнення шляхом своєчасного аналізу позичальників та виявлення проблем, застосування відповідних заходів, правильного підбору позичальників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасьова, З.М. Управління проблемними кредитами банку [Текст] / З.М. Карасьова, О.М. Михайленко // *Наука й економіка*. – 2010. – № 3 (19). – С. 36–40.
2. Полятикiна, Л.І. Основні тенденції кредитної політики банків [Текст] / Л.І. Полятикiна // *Вісник СНАУ*. – 2009. – № 2. – С. 93–99.
3. Примостка, Л.О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст]: підручник / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
4. Хмеленко, О.В. Кредитування та контроль [Текст]: навч. посіб. / О.В. Хмеленко, В.Я. Вовк. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 240 с.
5. Дмитренко, М.Г. Кредитування і контроль [Текст]: навчально-метод. посіб. / М.Г. Дмитренко, В.С. Потлатюк. – К.: Кондор, 2005. – 296 с.
6. Єніфанов, А.О. Операції комерційних банків [Текст]: навч. посіб. / А.О. Єніфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
7. Криклій, О.А. Управління кредитним ризиком банку [Текст]: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДНВЗ «УАБС НБУ», 2008. – 86 с.
8. Поздняков, Е.М. Механізм управління проблемними кредитами [Текст] / Е.М. Поздняков. – *Торгівля і ринок України*. – 2009 – № 27. – С. 346–350.
9. Слобода, Л. Напрями вдосконалення роботи банків з проблемними активами в посткризовий період [Текст] / Л. Слобода, Н. Дунас // *Вісник НБУ*. – 2011. – № 4. – С. 46–51.
10. Осадчий, І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України [Текст] / І. Осадчий // *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. – 2011. – № 1. – С. 39–43.
11. Наріжна, Н.В. Методи мінімізації проблемної заборгованості банку [Текст] / Н.В. Наріжна // *Вісник Дніпропетровського університету*. – 2011. – № 5 (3). – С. 139–146.
12. Довгань, Ж. Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи [Текст] / Ж. Довгань // *Вісник НБУ*. – 2010. – № 8. – С. 51–55.
13. Герасименко, Р.А. Снижение проблемной ссудной задолженности как условие выхода банковской системы Украины из кризиса [Текст] / Р.А. Герасименко, М.С. Дегтярева // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. – 2009. – № 2 (7). – С. 9–17.
14. Шоцкий, Д.Б. Работа с проблемными кредитами в условиях кризиса [Текст] / Д.Б. Шоцкий // *Бюллетень СiG Business Consulting*. – 2009. – № 10. – С. 22–27.
15. Поздняков, Є.М. Теоретичні і прикладні аспекти реструктуризації кредитної заборгованості [Текст] / Є.М. Поздняков // *Торгівля і ринок України*. – 2010. – № 30. – С. 389–396.
16. Афанасьєва, О.Б. Особливості антикризового управління в банках України [Текст] / О.Б. Афанасьєва // *Економічний простір*. – 2010. – № 38. – С. 89–99.
17. Герасименко, Р.А. Регулирование Национальным банком Украины банковской деятельности [Текст] / Р.А. Герасименко, Т.А. Зубарева // *Економіка і організація управління*. – 2009. – № 2 (6). – С. 79–88.